

*„1926 körül készült
képeinek térszerkezete
kifejezetten Bortnyik Sándor
műveinek, illetve
Oskar Schlemmer
mechanikus színpad
kísérleteinek ismeretéről
tanúskodnak.”*

KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Nő macskával, 1926 körül

61 | 96
aukción | tétel

KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Nő macskával, 1926 körül

Olaj, vászon, 105x70 cm
Jelezve jobbra fent: Kádár Béla

Kezdő ár: 30 000 000 Ft / 93 750 EUR
Becsérték: 50 000 000 – 70 000 000 Ft
Estimated value: 156 250 – 218 750 EUR

KÁDÁR
BÉLA

Kádár Béla legsikeresebb festői korszakát két egymástól jól elkülöníthető szakaszra szokás osztani: a húszas évek, leginkább az expresszionizmus-hoz köthető, úgynevezett "sturmos" képeire, illetve a harmincas évek dekoratív, art deco hatású aktjaira és csendéleteire. Az elmúlt években azonban több olyan remekmű került elő külföldi magángyűjteményekből, amelyek új megvilágításba helyezik az életművet.

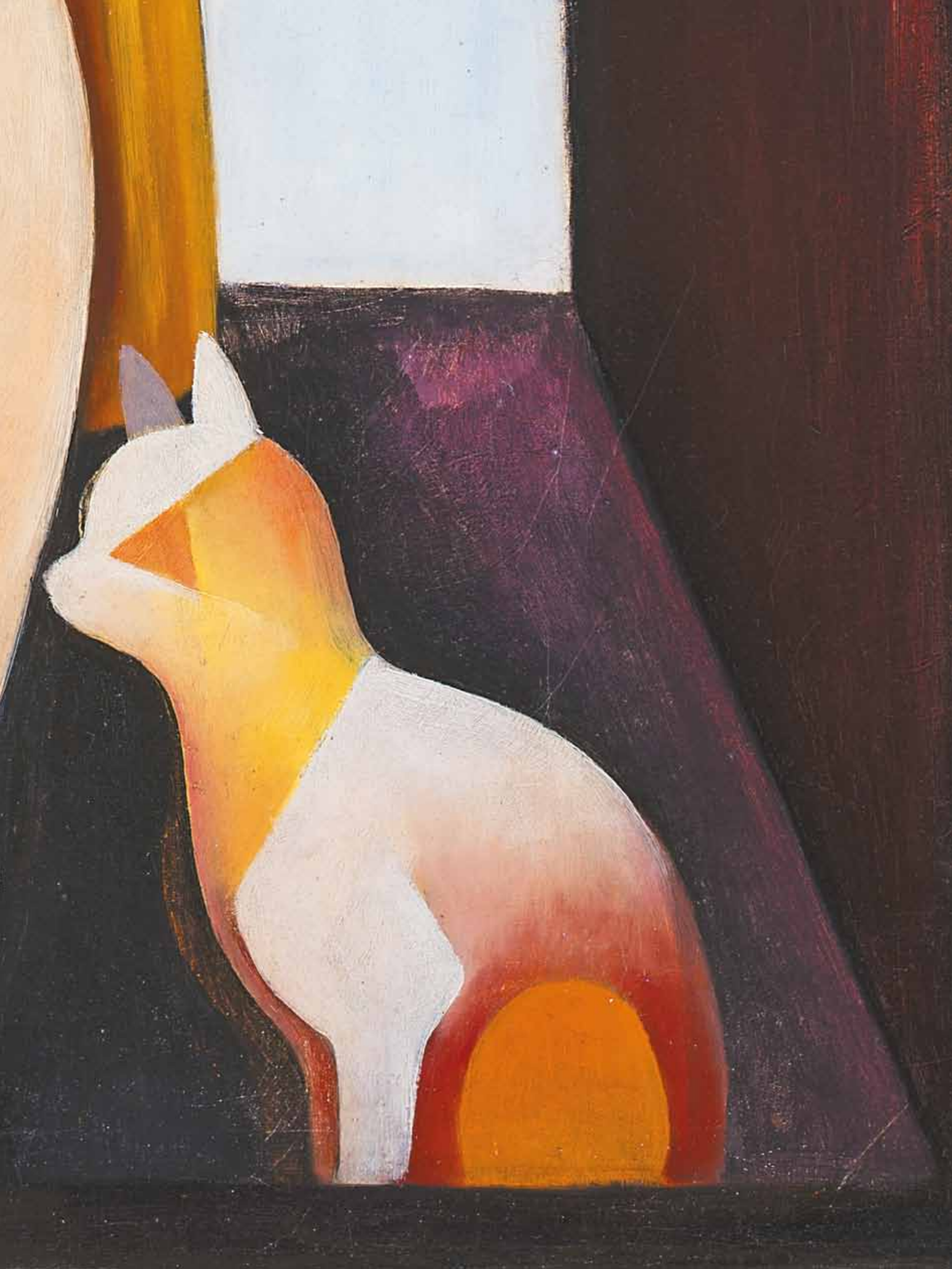
1. Oskar Schlemmer: Asztalnál, 1923
magántulajdon

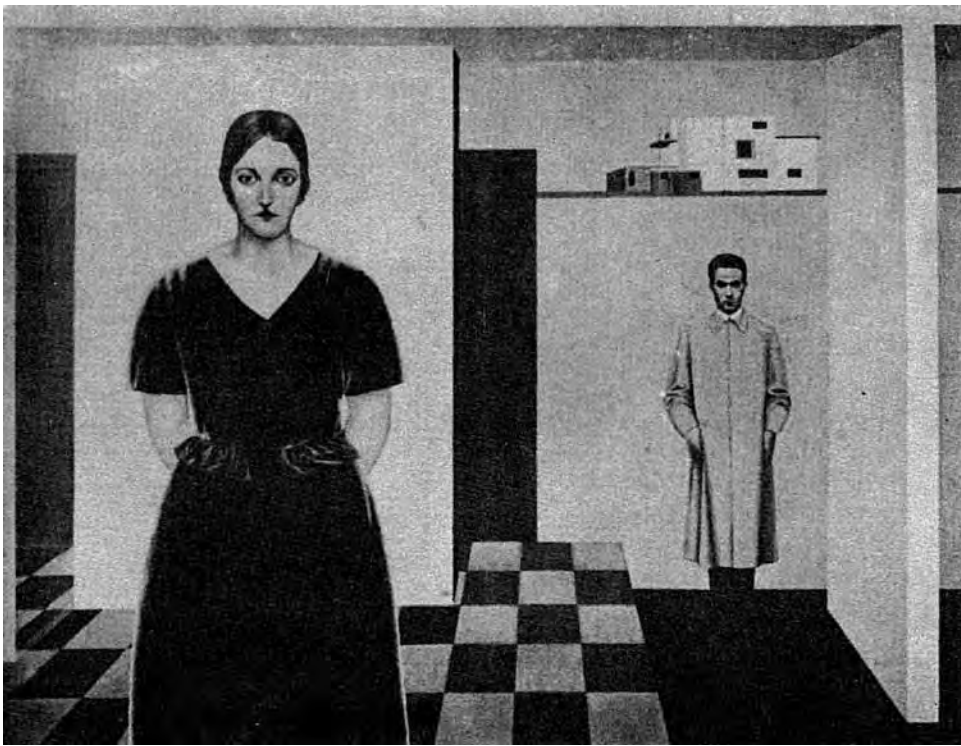

2. Oskar Schlemmer: Táncosnő, 1922-1923
Pinakothek der Moderne, München

3. Bortnyik Sándor: Forbát építész és felesége, 1924
Közl: Kállai Ernő: Új magyar piktúra 1900-1925. Amicus, Budapest

4. Bortnyik Sándor: Új Ádám, 1924
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

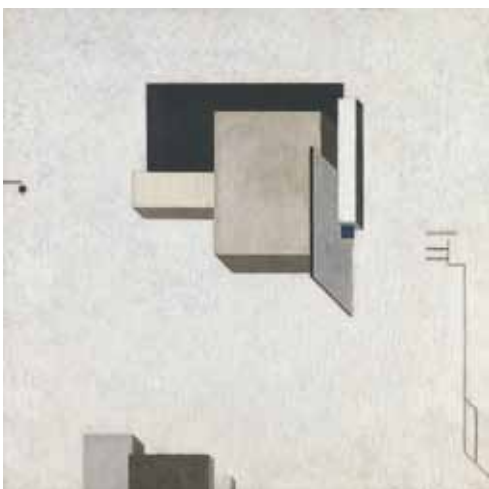
Az ismert legenda szerint Kádár Béla és Scheiber Hugó Kassák Lajos ajánlólevelével a zsebükben érkeztek Berlinbe 1921-ben, és keresték fel az avantgard művészet fellegvárának számító Der Strum galériát, valamint annak vezetőjét, Herwarth Waldent. A legendás galerista igencsak jól jövedelmező és prosperáló kapcsolatot alakított ki a magyar művészekkel, 1923-ban és 1924-ben több alkalommal biztosított számukra kiállítási lehetőséget, valamint a galériával azonos nevű folyóiratban is több alkalommal publikálta rajzaikat. Kádár termékeny művész volt, és az említett időszakban a Sturm egyik meghatározó művészévé lépett elő.

Ahogy Gergely Mariann, a festő monográfusa összefoglalta: Kádár a korábbi évek „*expresszív rajzmodorát egy jóval szelídebb, dekoratívabb ábrázolásmóddal cserélte fel. Az intenzív érzelmek erőteljes grafikai lenyomatai helyett egy gazdag fantáziavilág mesés környezetében megelevenedő álmokképeivel mutatkozott be. A romantikus hangvételű, népmesei hangulatot idéző, elbeszélő jelenetek mellett ugyanakkor – noha kisebb számban – olyan formaproblémákra koncentrált, autonóm festői értékeket felmutató, elvont kompozíciók is megjelennek, amelyek éppen az illusztratív szemlélettől távolodó, tiszta festőiség kibontakozása felé mutattak.*”¹

Kádár fogékony volt a korszak valamennyi stílusirányzatára, és pontosan ismerte az 1920-as évek Berlinjének nemzetközi "erőviszonyait".

Egy kései interjúból kiderül, hogy szorgalmasan gyűjtötte és tanulmányozta a Der Strum valamennyi kiadását, egészen a folyóirat 1932-es megszűnéséig.² Így akkor is biztosítva volt számára a folyamatos inspiráció, ha éppen nem tartózkodott Berlinben. Ő maga is több alkalommal szerepelt a folyóiratban: 1924-ben a januári, februári és júliusi számokban, majd 1926 áprilisában a Strum címlapján is Kádár munkája volt látható.

5. El Lisszickij: Proun 1 C. 1919.
Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid

6. Kurt Schmidt: Színpadi részlet a 'Mechanikus balett'-hez, 1923
Közl: Oscar Schlimmer-Moholy Nagy László-Molnár Farkas:
Die Bühne am Bauhaus, Bauhausbücher, München, 1924.70.

7. Péri László: Víz házak között (Térkonstrukció I.), 1921
Közl: Herwarth Walden: Einblick in Kunst,
Der Sturm, Berlin, 1924

8. Kádár Béla: *Concertina*, 1926
magántulajdon

Hogy milyen sikeres volt Kádár Berlinben, jól jelzi, hogy „ő volt az egyetlen a magyar Sturm-kiállítások között, aki ténylegesen elnyerte a gyűjteményt gyarapító Nell Walden tetszését: az első kiállításról nem kevesebb, mint tíz képet vásárolt meg.”³

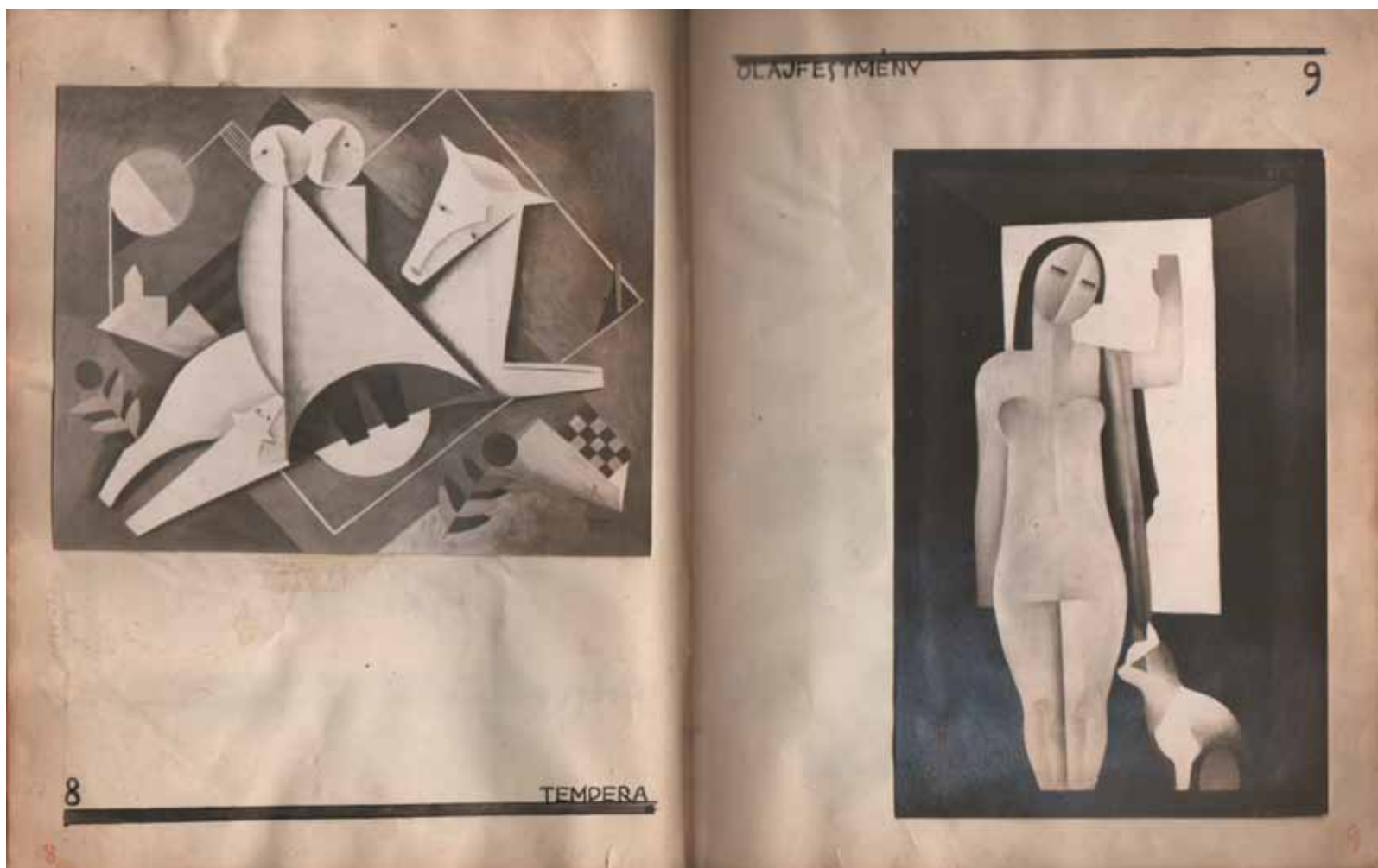
Kádár berlini tartózkodásai során, valamint a Sturm folyóirat rendszeres olvasójaként minden bizonnyal figyelemmel követte a Bauhaus tevékenységét. Az 1926 körül készült képeinek térszerkezete kifejezetten Bortnyik Sándor műveinek, illetve Oskar Schlemmer mechanikus színpad kísérleteinek ismeretéről tanúskodnak. Bortnyik 1924-es kiállításáról írt kritika kiemeli a „geometrikus térben elhelyezett, próbababa-

szerű (Mannequin) alakokkal gazdagított figurális alkotásokat.”⁴ Ez a leírás akár Kádár képéről is szólhatna.

A most aukcióra kerülő *Nő macskával* háttére nagyon hasonlít a két éve Amerikából hazakerült *Concertina* (1926) c. képére. Az erőteljes térbeliség, a geometriai formákon alapuló képszerkezet, valamint az avantgárd színházakból ismert marionett-bábuk erősen emlékeztetnek a Bauhaus mechanikus színpadára. Szemben a korábbi évek expresszív-konstruktivista irányultságú képeivel, itt nem a mozgás és a dinamika, hanem egyfajta időtlenség teremti meg a kép különleges atmoszféráját.

Az előképek egyértelműek, de mint minden képen, Kádár itt is elhelyezett néhány olyan motívumot, amelyek csak rá jellemzőek. A zene iránti szeretetét láthatjuk a *Concertinán*, míg jelen képünkön pedig a macska alakja az, ami igazán jellegzetessé teszi.

Kádár nemcsak a német, hanem amerikai sikereit is Herwarth Waldennek köszönhet. Katherine S. Dreier, a new york-i Société Anyonyme elnöke 1926-ban látogatott Berlinbe, hogy anyagot gyűjtsön egy tervezett kiállításához a Brooklyn Múzeumba, melynek célja a nemzetközi modern festészet bemutatása volt. A Sturmiban választotta ki többek közt Ká-

9. A *Nő macskával* reprodukciója a *Rónai albumban*

dár alkotásait is. A brooklyn-i kiállításon figyelt fel Kádár képire a múzeum igazgatója, William Henry Fox is, aki egy másik lehetőséget ajánlott Kádárnak: meghívta, hogy legújabb műveivel részt vegyen az 1928-ban rendezett kollektív tárlaton. Kádár személyesen is ott volt a bemutatón, majd egy teljes évet töltött Amerikában. Kinti barátai, a zenész Deák család segítségével a következő években még számos kiállítása volt New Yorkban, Philadelphiában és San Diegóban. Kádár sikerének titka, hogy képes volt korának valamennyi meghatározó, és egymásnak olykor ellentmondó izmusait ötvözni, mindezt pedig olyan finom harmóniával, elegánsan és dekora-

tívan, amelyre sem a magyar sem a nemzetközi festészetben nincs más példa, és amelyből egy teljesen egyedi, sajátos képi világot hozott létre. A nemzetközi kiállításoknak köszönhetően Kádár „húszas években készült műveit itthon szinte alig ismerték”, és mikor amerikai útja után végleg hazatért, egy teljesen új fejezetet nyitott művészetében.

Kádár egy-egy külföldi útja előtt – vélhetően dokumentációs céllal – lefotóztatta az eladásra kivitt képeit. Többnyire sikeresen értékesítette munkáit, így tapasztalatból tudta, hogy a képek nem kerülnek vissza se Berlinből se Amerikából, a kiállításokon szinte minden művét megvásá-

rolják.⁶ A *Nő macskával* reprodukciója szerepel abban a Rónai Dénes által fotózott albumban, melyben Kádár az általa legfontosabbnak tartott képeit gyűjtötte össze 1923-1927 között. A külföldi magángyűjteményből felbukkant alkotás minden bizonnyal rögtön vevőre talált Berlinben, így több mint 90 év után, most először látható újra Magyarországon.

KELEN ANNA

JEGYZETEK:

- 1 Gergely Mariann: Melankolikus utazás. Kádár Béla. Budapest, Mű-terem Galéria, 2002. 41.
- 2 Melanie Fisher: Heritage, Modernity and the Image of the Horse in the Art of Béla Kádár. Acta Historiae Artium 35. (1990-1992). 74.
- 3 Szeredi Merse Pál: Kádár Béla és a Walden-gyűjtemény. In: Berlin-Budapest 1919-1933. Budapest, Virág Judit Galéria, 2016. 123.
- 4 Szeredi Merse Pál: A Sturm konstruktivista fordulata. In: Berlin Budapest 1919-1933. Budapest, Virág Judit Galéria, 2016.105.
- 5 Gergely Mariann Melankolikus utazás. Kádár Béla. Mű-terem Galéria, Budapest, 2002. 56.
- 6 Gergely Mariann: Kádár Béla ismeretlen képei üvegnegatívokon a Rónai Dénes hagyatékban. Artmagazin 2004/4. 44-49 o.